

La paparra (*Ixodes ricinus*)

(ALDC, VII, 1544. La *paparra*)

La *paparra* és un 'aràcnid de cos aplanat i oval, que viu arrapat a la pell de certs animals (gossos, ovelles) xuclant-los la sang; *Ixodes ricinus*'. El mot, doc. al s. XIV, probablement és una var. de l'ant. *caparra*, d'origen preromà, relacionat amb el basc *kapar(ra)/gapar(ra)* 'esbarzer; arc', que s'arrapa a la pell com la paparra; el canvi de *caparra* > *paparra* s'explicaria per una homonimització amb *papa* 'cuca', que, segons el *DECat*, amb aquesta síl·laba reiterativa indicaria la "acció pertinaç" de l'àcar.

Paparra coneix les var. *paparrí* 84 i *paparrilla* 83, amb els suf. dim. -í (< -INU) i -illa (< -ICULA), respectivament, a més de *piparra* 44, 53, 57, 58, 109, 110, 112-114 i *pimparra* 7, 10, 12, 15, amb una *i* que podria ser deguda a una interferència amb *xinxà*, com podria haver passat amb *pitarrà*, *quiparra* 108, 111 i *quibarra* 100, 102, 106, var. de *caparra*, suposadament forma originària, però mancada de doc. (var. dim. *caparró* 182). *Xibarra* 89, 93, 99, 101, 107 pot deure el canvi a la consonant palatal per atracció de *xinxà* (< CÎMÎCE), atribuït a influència mossàrab. *Llagasta* (s. XIX), d'origen preromà, bascoide, com ja va suggerir Rohlfs, d'àrea pirinenca, s'ha estès pel cat. central, per una "gran difusió del pastoreig transhumant de pastors bascos" (*DECat*); tanmateix, la seva presència en ross. fa pensar en una isoglossa baixada des de l'oc.

lagast (cf. *llagast*; *llagasto* 9 s'hauria format a partir del pl. *llagastos*, com dial. *llangosto* ← *llangostos*).

Coneix una certa difusió *seca*, que podria ser el *f.* de *sec* (< SĪCCU) per la comparació del seu "cos aplanat", buit de sang, amb el rèneg, inflat (cf. it. "zecca a digiuno" enfront de "zecca satolla" 'sadolla, farta'); però no s'ha de descartar el seu possible parentiu amb l'it. *zècca*, d'origen germànic (< *TIKKO, al. *Zecke*). Podria tenir relació amb la primera hipòtesi *cama-sec* 8 (*cama* < CAMBA).

Altres mots: *garrenc* 36 (i *garrell* 'rèneg', veg. mapa 1015) podria derivar de *garra* 'urpa' o tenir relació amb *agarrar* (cf. cast. *garrapata*); *fenassera* 40, der. de *fenàs* (< *FENACĒUM), pel fet de freqüentar-lo ("es fa per l'herba" 100); *poll* 15, per confusió d'espècie o reducció de *poll de bou* (cf. mapa 1015); *fedó* 6 (pron. [fəd'u]), manlleu a l'oc. *fedon*; *tic* 3/*tica* 3, pres del fr. *tique* (← anglès mitjà), portat potser per les tropes angleses durant la Guerra dels Cent Anys (*DHLF*). *Rem* 127 es refereix al rèneg 'paparra inflada' (cf. mapa 1015) i *barb* 12, propi de les vaques, és una extensió de *barb* (< VARUS) 'granet sebaci'.

Des del punt de vista geolingüístic, *llagasta* ocupa el ross. i bona part del cat. central, al sud del qual es troba *paparra*, que entra dins el cat. nord-occ., compartit amb el bal. i alg.; la forma originària, *caparra*, s'estén per la major part del cat. occ., tret de l'extrem septentrional i ponentí on es troben *pitarrà* i *seca*.

Són mots normatius *paparra*, *llagasta*, des del *DOrt*, 1917; *llagast*, des del *DIEC*₁, 1995.

